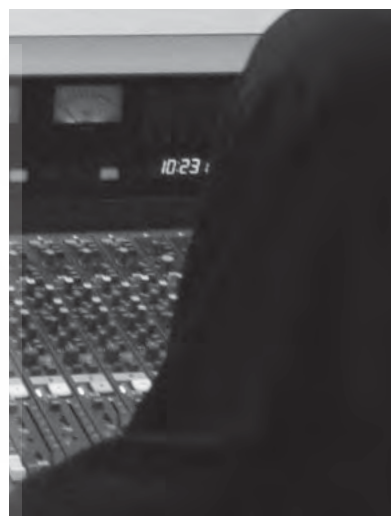
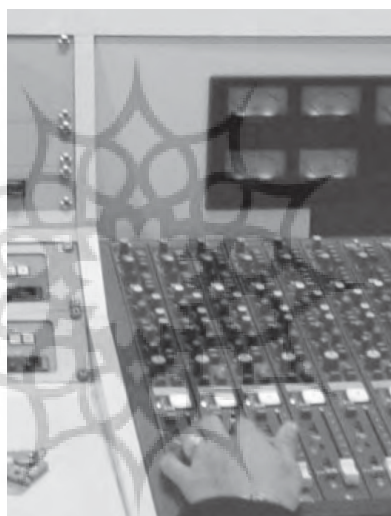

رادیو کردی؛ صدایی آشنا و قدیمی

❖ سیامک کاکایی

پژوهشگر و کارشناس ارشد روابط بین الملل معاونت برون مرزی

ساعات پخش آن افزایش یافت. محل استقرار رادیو به مدت ۱۴ سال در تهران بود و سپس به مرکز کرمانشاه منتقل شد.

دوره پررونق **رادیو کردی** قبل از انقلاب را باید پس از انتقال کادر آن از تهران به کرمانشاه در سال ۱۳۴۱ دانست. تقویت فرستنده‌های **رادیو کردی** در کرمانشاه سبب شد تا این رادیو برای کردهای عراق، ترکیه و سوریه به رادیویی نام‌آشنا تبدیل شود. از طرف دیگر، پخش برنامه‌های فولکلوریک کردی و توجه ویژه **رادیو کرمانشان** به موسیقی کردی، سبب جذب موسیقی‌دان‌های مشهوری شد که در آن زمان شهرت زیادی در میان کردها داشتند. در این دوره کسانی چون شکرالله بابان، شادروان سیدظاهر هاشمی و شادروان میدیا زندگی در **رادیو کرمانشاه** فعالیت داشتند. همچنین ادیبانی همچون سواره ایلخانی‌زاده، ماموستا

شرایط حاکم سیاسی پس از جنگ جهانی دوم و پدید آمدن بحران‌های داخلی در کردستان و مهاباد تأسیس شد، اما رفته‌رفته فضای فرهنگی-اجتماعی کشور بر فعالیت‌های **رادیو کردی** نیز تأثیر گذاشت و **رادیو کردی** پس از یک دهه با گسترش فعالیت خود علاوه بر گویش سورانی به گویش کرمانجی نیز برنامه پخش کرد.

فعالیت **رادیو کردی** را در ۶۴ سال گذشته بر حسب شرایط سیاسی و اجتماعی، وضعیت منطقه‌ای، مخاطبان و کارکردهای رسانه‌ای، می‌توان به سه دوره تقسیم کرد:

• دوره اول (۱۳۵۷-۱۳۲۵)

چهارم آذرماه ۱۳۲۵ **رادیو کردی** در تهران تأسیس شد و از آن زمان در میان کردهای منطقه به نام «رادیو کوردی تاران» شهرت یافت. در این دوره رادیو ابتدا خود را برای مخاطبان داخلی و کردهای کشورهای همجوار شناساند و به تدریج

رادیو کردی تهران، در زمره اولین رسانه‌های کردی محسوب می‌شود که شصت و چهار سال قدمت فعالیت دارد. با آنکه قرن جدید عرصه ارتباط و فعالیت فزاینده رسانه‌ای است و در سال‌های اخیر به‌طور قابل توجهی بر شمار رسانه‌های جمعی دیداری، شنیداری، نوشتاری و اینترنتی کردی افزوده شده است، اما در این میان **رادیو کردی** تهران را می‌توان به دلیل پیشینه و قدمت، پیشکسوت رسانه‌های کردی دانست. رادیو کردی سالیانی دراز بنا به ضرورت‌های فنی و با توجه به موقعیت مکانی و مقتضیات زمانی در کرمانشاه فعالیت داشت و هم از این رو در میان کردهای ایران، عراق و ترکیه به «رادیو کردی کرمانشان» شهرت یافت و برخی شخصیت‌های معروف فرهنگی و هنری کرد در چند دهه گذشته سابقه فعالیت در رادیو کرمانشان و تهران داشتند. **رادیو کردی** تهران در سال ۱۳۲۵ در پی

با وجود آنکه شمار رسانه‌های کردی به‌طور قابل‌ملاحظه‌ای افزایش یافته است، اما رادیو کردی تهران به عنوان رسانه‌ای پیشکسوت که فعالیت آن در شصت و چهار سال گذشته استمرار داشته است، برحسب نوع برنامه‌سازی و رویکردهای خبری جایگاه تعریف‌شده خود را دارد.

هه‌ژار، ماموستا جمیل روژیاتی، دکتر صدیق مفتی‌زاده و خسرو شیخ‌کانلو میلان با **رادیو کردی** به‌طور عمده به‌عنوان نویسندگان همکاری داشتند.

البته دو عامل وضعیت سیاسی و اجتماعی کردهای عراق به دلیل تقابل آنها با حکومت بعث و تشدید سیاست‌های کردستیزی در ترکیه نقش قابل‌توجهی در تمرکز نگاه کردها به **رادیو کردی** ایران (تهران-کرمانشاه) داشت. ضمن آنکه نبود رسانه کردی تأثیرگذار در آن شرایط زمانی، موقعیت منحصربه‌فردی را برای رادیو کردی ایران فراهم ساخت و به موازات آن افزایش ساعات پخش برنامه‌ها به ۱۲ ساعت و در پاره‌ای مواقع بیشتر از آن سبب گوناگونی در جدول پخش (کنداکتور) برنامه‌ها شد. این رادیو تقریباً توانسته بود توجه جامعه روستایی و حتی شهری کردنشین را به خود جلب کند. یکی از ویژگی‌های **رادیو کردی** کرمانشاه پخش داستان‌های رادیویی به زبان کردی بود که مورد استقبال قرار گرفت. پخش ترانه‌های کردی و ساخت برنامه‌های فولکلوریک در اواخر دوره مورد بحث و حتی تا اوایل دوره دوم ادامه یافت.

• دوره دوم (۱۳۸۰-۱۳۵۸)

با پیروزی انقلاب اسلامی و به‌ویژه با آغاز جنگ تحمیلی عراق علیه جمهوری اسلامی ایران، فضای کلی برنامه‌های **رادیو کردی** تغییر کرد.

پس از پیروزی انقلاب اسلامی همچنان که تغییرات ساختاری در رسانه‌های ملی و محلی ایجاد شد، رویکردهای برنامه‌سازی **رادیو کردی** نیز دچار تحول شد. در این شرایط **رادیو کردی** تهران به شکل جدیدی احیا شد و در قالب برنامه‌های برون‌مرزی فعالیت خود را از سر گرفت. البته همزمان **رادیو کردی** کرمانشاه تا سال ۱۳۶۲ فعال بود و **رادیو کردی** برون‌مرزی دوره متفاوت و جدیدی از فعالیت برنامه‌سازی خود را شروع کرد. معیارهای جدید برنامه‌سازی مبتنی بر نگرش‌های اسلامی و انقلابی و همچنین تأکید بر کارکردهای ارشادی و آموزشی قالب‌های برنامه‌ها را دگرگون ساخت. در همین حال، جنگ تحمیلی عراق علیه جمهوری اسلامی ایران، رسالت مهم و نوینی بر دوش رسانه‌ها از جمله **رادیو کردی** در حمایت از رزمندگان و بیان رشادت مرزداران غیور کرد علیه دشمن بعثی گذاشت. همچنین **رادیو**

کردی مهم‌ترین منبع خبری کردهای منطقه به‌شمار می‌رفت. در بخش‌های نمایشی **رادیو کردی** که برای مخاطبان از جذابیت خاصی برخوردار بود، به مسائل جنگ و دفاع مقدس توجه ویژه‌ای شد که می‌توان به داستان «حمه شوان و کدخدا» و پیوند این داستان با جنگ تحمیلی اشاره کرد که در کرمانشاه پخش شد. در خارج از مرزهای ایران، خاصه در کردستان عراق که پرشونده‌ترین منطقه پوشش این رادیو بود، ادامه مبارزه کردها علیه رژیم بعث سبب شد، رسالت و مسئولیت **رادیو کردی** به‌منظور تأثیر بر افکار عمومی در کردستان عراق و پوشش رویدادهای مربوط به جنگ و تحولات منطقه‌ای از جمله در زمینه‌های خبری و تحلیلی خطیرتر و حساس‌تر شود. در عین حال، **رادیو کردی** تهران (برون‌مرزی) به لحاظ رویکردهای دینی و سیاسی وظیفه خود می‌دانست که به تشریح و پخش برنامه‌هایی با مضامین دینی و معرفی سیره پیامبر (صلی‌الله‌علیه‌وآله) و ائمه اطهار (علیهم‌السلام) و برنامه‌هایی در زمینه‌های ظلم‌ستیزی و استبدادستیزی در جوامع اسلامی و معرفی اهداف سیاسی- نظامی آمریکا و غرب در منطقه خاورمیانه و در تجهیز رژیم صدام به سلاح‌های کشتار جمعی، بپردازد.

در این میان، **رادیو کردی** برون‌مرزی در پوشش اخبار مربوط به مبارزان شیمیایی حلبچه توسط رژیم بعثی صدام و تهیه گزارش‌های متعدد و بیان دیدگاه کردهای معارض رژیم بعث در زمینه جنایات بعثی‌ها پیش‌قدم بود. پس از تهاجم رژیم صدام به کویت که به «بحران کویت» یا «جنگ نفت» موسوم شد، مسئولیت رادیو کردی برون‌مرزی در انعکاس رویدادهای مربوط به این بحران از یک سو و پوشش تحولات داخلی عراق به‌خصوص پس از شکست صدام در جنگ کویت و برپایی قیام مردمی در جنوب و شمال عراق یعنی شیعیان و کردها علیه رژیم بعث از سوی دیگر، سنگین‌تر شد. در این میان، آواره‌شدن میلیون‌ها کرد عراقی- که به ایران پناهنده شدند- و نیز بروز جنگ‌های داخلی میان جناح‌های کرد عراق، **رادیو کردی** را همچنان در کانون توجه مخاطبان کردزبان قرار داد. پخش هشت ساعته **رادیو کردی** به دو گویش سورانی و کرمانجی پاسخی به نیازهای کردهای منطقه بود که اعتماد کافی به **رادیو کردی** برون‌مرزی داشتند. فراوانی نامه و تلفن

شنوندگان به برنامه **ما و شنوندگان** در این دوران بیانگر جایگاه این رادیو در میان مخاطبانش بود. ضمن آنکه برنامه‌های هر دو بخش سورانی و کرمانجی از تنوع در زمینه‌های سیاسی، خبری، مذهبی، ادبی، فرهنگی و فولکلوریک برخوردار بود. نمایشنامه‌های رادیویی در این دوره جایگاه ویژه‌ای نزد مخاطبان رادیو داشتند. به علاوه، ادیبانی چون سیداسماعیل ستوده، پروفیسور مظفر پرتوما، ماموستا هه‌ژار و افراد برنامه‌ساز و گوینده با سابقه‌ای مانند محمد کمانگر، سیدجلال نظامی، میدیا زندگی، هاشم شاه‌ویسی و فاتح محمدی با **رادیو کردی** همکاری داشتند.

در دهه ۱۳۷۰ با رشد روزنامه‌های کردزبان در شمال عراق، برخی از نقدها و تحلیل‌ها یا دیدگاه کارشناسان که از **رادیو کردی** پخش می‌شد، در روزنامه‌ها و نشریات این منطقه انعکاس می‌یافت. در نیمه دوم دهه ۱۳۷۰ به تدریج بر شمار رسانه‌های شنیداری و دیداری کردی در شمال عراق افزوده شد، اما وجه مشخصه آنها حزبی بود. در همین حال، **رادیو کردی** تهران در بخش‌های متعدد خبری و برنامه «رویدادهای منطقه» روند تحولات در شمال عراق و از جمله تحرکات نظامی ترکیه در این منطقه را به خوبی پوشش می‌داد. همین مسئله توانست مخاطبان را راضی نگه دارد. در این سال‌ها شبکه جهانی **سحر کردی** تأسیس شد که توجه کردهای منطقه را به رسانه‌های کردی جمهوری اسلامی ایران افزایش داد.

• دوره سوم (۱۳۸۹-۱۳۸۰)

دوره سوم فعالیت **رادیو کردی** از نظر کارکرد رسانه‌ای و محیط سیاسی و فرهنگی حاکم بر حوزه شنود این رادیو متفاوت از دو دوره قبلی است. تهاجم آمریکا به عراق در مارس ۲۰۰۳ میلادی، **رادیو کردی** تهران را در وضعیت جدیدی قرار داد. در آن مقطع به‌طور روزانه در دو بخش سورانی و کرمانجی به پوشش آخرین اخبار و تحلیل‌ها پیرامون جنگ پرداخت. همجواری ایران با منطقه عملیاتی جنگی و حضور خبرنگاران صداوسیما در عراق و فعالیت روزانه خبرنگاران **رادیو کردی** در کردستان عراق سبب شد تا رادیو کردی برون‌مرزی خود به یک منبع مهم خبررسانی قابل استناد برای کردها تبدیل شود.

رادیو کردی به‌طور ویژه اخبار مربوط به رویدادهای عراق و جریان سرنگونی رژیم بعث

و سیر تحولات عراق پس از جنگ را پوشش داد. در سال‌های پس از این تهاجم، رویکرد تحلیلی و خبری رادیو کردی، پوشش تحولات سیاسی و اجتماعی عراق با هدف اطلاع‌رسانی و تحلیل اهداف اشغال عراق و حمایت از روند سیاسی عراق بود.

رادیو کردی با توجه به گسترش فناوری‌های ارتباطی و سایت‌های اینترنتی در سال ۲۰۰۴ میلادی وبسایت خبری خود به گویش‌های سورانی و کرمانجی را تأسیس کرد. با وجود آنکه شمار رسانه‌های کردی به‌طور قابل‌ملاحظه‌ای افزایش یافته است، اما **رادیو کردی** تهران به عنوان رسانه‌ای پیشکسوت که فعالیت آن در ۶۴ سال گذشته استمرار داشته است، برحسب نوع برنامه‌سازی و رویکردهای خبری جایگاه تعریف‌شده خود را دارد؛ ضمن آنکه به علایق مخاطبان خود بر مبنای نیازهای فکری، دینی، فرهنگی، سیاسی و خبری اهمیت می‌دهد. در همین چارچوب و با توجه به شیوه‌های نوین برنامه‌سازی تلاش جدی در جهت تغییرات ساختاری در تهیه، ساخت و پخش برنامه انجام می‌گیرد تا **رادیو کردی** به عنوان رسانه‌ای پویا باقی بماند. از سال ۱۳۸۹ پخش زنده برنامه‌های **رادیو کردی** افزایش یافته است. هم‌اکنون برنامه‌هایی چون **نمایش رادیویی**، **جنگ جمعه**، **ما و شنوندگان**، **تمدن اسلامی**، **راهی به سوی نور**، **خانواده**، همچنین تحلیل‌های سیاسی گفت‌وگومحور همچون **راویژ** و آموزش زبان فارسی از پرشنونده‌ترین برنامه‌های **رادیو کردی** هستند.

در وبسایت **رادیو کردی** نیز علاوه بر اخبار روزانه ایران، منطقه و جهان، موضوع‌بندی (Category) متنوعی در زمینه‌های ایران‌شناسی، تفسیر **قرآن**، بهداشت و تندرستی، آموزش زبان فارسی، اطلاعات علمی و ورزشی قرار گرفته که مخاطبان خاص خود را پیدا کرده است. وبسایت **رادیو کردی** در هر دو بخش سورانی و کرمانجی نه تنها در عراق و ترکیه، بلکه در اروپا، آمریکا و استرالیا با مراجعه کاربران مواجه است.

نشانی پایگاه اطلاع‌رسانی **رادیو کردی**:

www.kurdish.irib.ir